

СВОЮ ґрунтовну дослідницьку працю «Українська Шекспіріана» Ірина Ваніна присвятила 400-річчю з дня народження неперевершеного творця світової драматургії, але на цій книзі не лежить печатка ювілейності. Авторка побудувала її не на вишукано-велемних загальниках, які можна без кінця виголошувати на ім'я безсмертного сина англійського народу. Вона зосередила свою увагу на численних фактах того, як геній Шекспіра утверджувався й утверджується на українській сцені, в серцях мільйонів українських глядачів.

С. Маршак у своїй недописаній статті про Шекспіра мудро зауважив: «Книги, як і люди, не переходять з класу до класу без екзамєну. Навіть найзнаменитішим книгам доводиться складати іспит у кожного нового покоління, в кожній країні»...

Шекспір блискуче склав свій екзамєн усім поколінням чотирьох століть. Його велич полягає не тільки в тому, що своєю творчістю він дає неповторну насолоду глядачеві. Він великий і тим, що з покоління в покоління народжує нових і нових прекрасних акторів, виховує нових і но-

Ірина Ваніна. «Українська Шекспіріана». Видавництво «Мистецтво», 1964.

СТЕПАНОВІ МАКІВЦІ—75

«Дорогий Степане Адамовичу! — говориться у вітальній телеграмі, надісланій С. А. Маківці. — Президія Спілки письменників України сердечно здоровить Вас — комуніста, літератора — з сімдесятип'ятиріччям. Ваша революційна діяльність, участь у партизанській боротьбі, яскраво зображена у творах про народних месників, принесли Вам заслужену народну шану. Від душі зичимо Вам міцного здоров'я, довгих літ життя і творчої наснаги».

«Літературна Україна» приєднується до цих поздоровлень і побажань.

вих режисерів для яких робота над шедеврами шекспірівської спадщини є найвищим мистецьким університетом.

Український театр прийняв Шекспіра ще тоді, коли саме звернення до нього було актом особливої сміливості. Дослідниця з усією сумлінністю з'ясовує історію по-

УКРАЇНСЬКА ШЕКСПІРІАНА

становок Шекспіра на українській сцені, знайомить читача з тією боротьбою, що тут розгорталася за Шекспіра в тяжких умовах доживаємої дійсності, і з тріумфальним успіхом шекспірівської драматургії в наш радянський час.

Шекспір прийшов до нас, на Україну, з початком минулого століття, коли яскраво виявилися тенденції критичного реалізму в російській та українській літературах. Автор підкреслює, що цей «напрямок очолив великий український поет-демократ Т. Шевченко».

Один з талановитих українських акторів першої половини XIX віку К. Соленик уславився як блискучий виконавець ролей блазнів у «Королі Лірі», сенатора Граціано в «Отелло» та ряду інших. З-поміж українських актрис у шекспірівському репертуарі тоді особливо виділялася Л. Млотковська.

Уже в тридцятих роках український глядач познайомився з «Гамлетом», «Отелло», «Королем Ліром», «Річардом III» та іншими творами Шекспіра.

1838 року в Києві на запрошення української трупи гастролював відомий трагік П. Мочалов. У створеному ним образі було «мало суму і меланхолії», зате багато «сили й енергії».

Ірина Ваніна підкреслює, що твори англійського драматурга вражали Т. Г. Шевченка правдою, пристрасною й високою поезією. Не випадково окремі рецензенти вже тоді відзначали те спільне, що ріднило творчість двох геніїв — Шекспіра і Шевченка. Сторінки, присвячені зв'язкам Шевченка з Шекспіром, який блискуче виступав у шекспірівських виставах, — одні з кращих у рецензованій книзі.

Ґрунтовно висвітлює Ваніна й дружбу Шевченка з трагіком Олдріджем, який грав Отелло і Ліра. Саме завдяки Олдріджу глядачі Києва, Одеси, Житомира та інших

міст пізнали справжнього велетня драми — Шекспіра.

Багато цікавого розповідає дослідниця про те, як видатний український драматург М. Кропивницький пропагував Шекспіра, чиї твори сам перекладав на українську мову; про роботу М. Старицького над «Гамлетом»; про увагу, яку незмінно виявляли до Шекспіра корифеї української сцени І. Карпенко-Карий, П. Савваганський, М. Заньковська.

Певня річ, більшу частину свого дослідження І. Ваніна присвячує радянському періодові української Шекспіріани.

Пожовтневий театр взяв великого драматурга за взірць майстерності, пристрасного вторгнення в життя, боротьби за торжество високих ідеалів. Перші театри Радянської України збагачували свій репертуар творами Шекспіра.

Молодше покоління працівників літератури і мистецтва успадкувало любов до Шекспіра, зокрема й від Лесі Українки, яка свого часу заходила перекладати «Макбета» і мріяла зіграти роль Офелії...

Величезну увагу творчості Шекспіра приділяв Іван Франко, який перекладав «Венеціанського купця» і написав десять передмов до перекладів Шекспіра, зроблених М. Кулішем.

У світлі того, як Шевченко, Франко і Леся Українка ставились до шекспірівської спадщини, І. Ваніна розглядає й роботу радянських митців над сценічним втіленням творів геніального драматурга. Дослідниця докладно зупиняється на виставі «Макбет», здійсненій Лесем Курбасом 1920 року в пересувному Вілоцерківському театрі. Розглядає вона і поставлену в 1922 році на сцені Державного театру УРСР імені Т. Г. Шевченка прем'єру «Приборкання гострухи» (режисер О. Смирнов). Слідом за цим І. Ваніна ділиться своїми роздумами з приводу інших шекспірівських вистав на українській сцені. При цьому вона не тільки відзначає те, що було в них кращого, але не обминає й слабких місць та невдалих інтерпретацій шекспірівських образів окремими режисерами й акторами.

Слушні докори зроблені й з приводу нерозумних скорочень окремих місць у п'єсах Шекспіра, зумовлених складністю їх розкриття з погляду художнього. Наприкінці книги І. Ваніна подає своєрідну бібліографію всіх здійснених вистав.

Рецензована книга може бути корисною не лише для професійних акторів, а й для народних театрів, які також звертаються до невичерпних джерел шекспірівської драматургії.

Матвій ТАЛАЛАЄВСЬКИЙ.